

Konformismens intolerans

FÖRFATTAREN LENA ANDERSSON skriver på DN:s ledarsida den 2 januari om »Demokrati som mentalitet». Det är en självrannsakande diskussion, med exempel hämtade från politik och kulturliv i vårt eget land, av hur vi i demokratins och toleransens namn utövar diktaturens metoder. Det handlar främst om mentaliteten att inte lyssna till eller argumentera med de i majoritetens ögon misshagliga. Samtal eller diskussion med dem är överflödiga, eftersom deras idéer självklart och från början är så föraktliga att de som parias bara ska tystas, stötas ut, helst försvinna – i varje fall från de arenor där vi rättänkande får utbyta åsikter.

»Diktatur är det högsta stadiet av konformism. I konformismens mentalitet behöver man inte argumentera för vissa tankar och handlingar annat än mycket ytligt om de är de rätta enligt dem som utmäter belöningar och bestraffningar. 'Där har vi den avskydda!' räcker som argument. – I den mentala diktaturen bedömer man inte utsagor efter vad som sägs utan efter vem som säger» (Lena Andersson).

Den kyrkliga nutiden ger åtskilliga exempel på det förhållningssättet. I höstas inbjöds en präst att tala om sakramenten på prästfortbildning i Visby stift. Vägleda

av domprostens fråga till föredragshållaren om dennes ståndpunkt att Jesu eget handlande var normerande för vårt handhavande av nattvarden då inte innebar att bara män kan ha det apostoliska ämbetet och fira rätt nattvard, tyckte sig i efterskott ett antal kvinnliga präster ha blivit kränkta av föredraget. Domprosten menade i pressen att det var olämpligt av stiftet att alls inbjuda en (förmodad) kvinnoprästmotståndare att tala i Visby, och ordnade så att de elva kränkta fick en *debriefing* (där man får tala ut efter traumatiska upplevelser) med biskop Fast av Visby.

När även den engelske biskopen Lindsay Urwin i Walsingham, som inbjudits att hålla föredrag om pilgrimsvandringar och ungdomsarbete på januari månads prästfortbildning i Visby, på goda grunder kunde förmodas vara kvinnoprästmotståndare, rågades måttet återigen. Två kvinnliga präster startade ett upprop, där de uppmanade fler till att bojkotta detta föredrag på fortbildningen. Strax beviljade biskop Fast detta för alla som ville.

I kyrkan betyder det intet att ha särskild kunskap och något intressant och på erfarenhet baserat att säga, om det är så (eller: ryktas) att talaren i andra sammanhang yppat felaktiga åsikter om kyrkans mest centrala läropunkter: att kvinnor kan prästvigas och par av samma kön kan ingå äktenskap. Det spelar ingen roll om åsikten har uttryckts eller framvisats – att ha den, eller anses ha den, räcker för att bli stämplad som paria (Lena Anderssons uttryck). Sådana ska inte ses eller höras, inte lyssnas till eller inbjudas, och skulle de tyvärr ha blivit inbjudna, ska man

inte behöva lyssna på dem. 'Där har vi den avskydde!' räcker som argument.

Och samtidigt säger gärna utstötarna och nertystarna som initiativtagaren till bojkotten av misshagliga föredrags-hållare i Visby troskyldigt avslutade sin TV-intervju: »Vi hoppas att samtalet ska bli öppet och vi vill verka för mångfalden, där *alle* riktningar faktiskt respekteras.» Utom somliga, förstås.

Talande tystnad

I oktober 2011 publicerades ett brev från vår kyrkas biskopar, en liten bok på hundra sidor med titeln *Leva i dopet*. Den skrevs för att tala till kyrkan, och inte minst den stora skaran av beslutsfattare (kyrkomötet fick den först, sedan präster och diakoner i Svenska kyrkan), om en fundamental verklighet i kyrkans liv, nämligen dopet.

Bokens undervisning om dopet är i god samklang med den allmänliga kristna traditionen från Bibeln och framåt, med klara och riktiga ställningstaganden i viktiga frågor – den trefaldiga dopformelns nödvändighet, dopsamtalets vikt, ja, t.o.m. en diskussion om arvsyndstanken, som vissa inomkyrkliga debattörer menat måste bort ur doplära och dopritual. Biskoparna är så omoderna att de inte ens vill avskaffa arvsyndsläran, utan bara påpekar att arvsynd inte är något man ärver biologiskt.

Att biskoparna skriver vägledande brev är i sin ordning. Svenska kyrkan är en episkopal kyrka, som delar alla

katolska och ortodoxa kyrkors lära att biskopsämbetet är Andens gåva till kyrkan på jorden, av fundamental betydelse för hennes ledning och läroansvar. Också biskoparna i Svenska kyrkan har en långt gående rätt att inlägga veto mot beslut i lärofrågor (se Hans-Olof Andréén i SPT nr 26/2011). Denna befogenhet är inte bara något som kan utövas i nödfall med ett häftigt tryck på bromspedalen i sista minuten av kyrkomötesprocessen. Den hör till kyrkans vardag och kommer till uttryck i bl.a. gemensamma brev i läro- och praxisfrågor.

Ändå har en märklig tystnad lägrat sig kring biskopsbrevet efter dess publicering. De positiva kommentarerna är få, de negativa eller ifrågasättande inga. Ändå är detta en talande tystnad, en tystnad som säger: det biskoparna här har sagt är inte värt att notera eller diskutera. Det kanske inte är för djärvt gissat att de som hör till Svenska kyrkans teologiska avant garde på tidningar och tjänsterum nära eller i Kyrkans Hus inte gillar det biskoparna nu sagt om dopet. Det är för traditionellt med sin betoning av att det faktiskt sker en förändring med den människa som döps i den Treeniges namn och att denna nödvändiga förändring innebär försoning, syndernas förlåtelse, nyskapelse, infogande i de frälstas gemenskap, osv. Det bör tigas ihjäl.

Frågan om vad Svenska kyrkan kommer att lära om dopet är alltså inte avgjord genom biskoparnas brev. Tillräckligt många av kyrkans teologiska avant garde sitter ju på poster som chefsteolog, ledamot i läronämnder och teologiska kommittéer, för att inte tala om gruppen av dem

som förbereder nästa kyrkohandbok, för att ändå ha ett avgörande inflytande på vad som till sist kommer att stå i Handboken. Det kommer att präglade både dopets teologi och praxis i framtiden och verksamt bestämma vad som är kyrkans bekännelse. Då behöver man ju inte arbeta med diskussion och argument nu, som kan vara nog så jobbigt.

Är det vi här ser en dragkamp i det tysta om vilken instans, vilka personer som verkligen styr och avgör lärobildning i Svenska kyrkan? Det finns åtskilliga i vår kyrka som önskar att biskoparna i denna fråga ska hävda sin egen betydelse och det rätta i sin och Svenska kyrkans allmänliga teologi. De bör inte låta sig nedslås eller tystas av bristen på instämmande från vissa kretsar i kyrkan, utan ihärdigt fortsätta att uppfylla sitt herdeuppdrag och ta sitt ämbetes ansvar.